

Maarten van Dijk. Een pionier die niet pionierde.

Geboren (1938) in Nederlands-Indië, in Malang op Oost-Java.

Zijn vader was rechter, zijn moeder had ook een paar jaar een rechtenstudie gedaan en toen het echtpaar Van Dijk naar Nederlands-Indië wilde vertrekken kwam daar eerst nog de verplichte studie Indisch recht bij kijken.

Ze gingen eerst op Sumatra wonen, later op Java. Er werden 4 zonen geboren. De oudste zoon kwam op 10-jarige leeftijd om bij een auto-ongeluk. Maarten zat ook in die auto en ziet de beelden van het ongeluk nog voor zich.

“Het ongeluk was voorzien door drie zogenaamde witte geesten, mensen met de gave van horen en zien. Niet helemaal hetzelfde als de Stille Kracht, maar een niveau hoger. Maar ondanks het feit dat het ongeluk was voorzien konden en mochten ze niet ingrijpen om het te voorkomen. Dingen gaan zoals ze gaan moeten.”

“De lagere school heb ik doorlopen in Malang. Er was nauwelijks contact met inheemse kinderen en ik weet eigenlijk niet meer of het een christelijke school was of een openbare.”

“Ons gezin was Nederlands Hervormd. Niet vrijzinnig, eerder orthodox. Mijn ouders waren lid van een Oxford-groep, een stroming die zich later Morele Herbewapening ging noemen. Een kenmerk van deze beweging is het streven naar absolute reinheid en absolute eerlijkheid.

De oorlog kwam en Maarten werd met zijn moeder en een jongere broer in een vrouwenkamp geïnterneerd. Zijn oudere broer kwam in een mannenkamp terecht. Vader werd al gauw afgevoerd om te gaan werken aan de Birma-spoorlijn, en overleed kort daarna. Ondanks dit alles heeft Maarten geen nare herinneringen aan die kampperiode. En al bijna helemaal geen herinneringen aan zijn vader.

Na de bevrijding ontstond de vreemde situatie dat de Jappen bescherming moesten bieden aan hun voormalige gevangenen wegens het opkomende nationalisme in Indië, in de zogenaamde Bersiap tijd.

“Na het kamp kwamen we in Soerabaja terecht, daar ben ik ook nog op school gegaan. Na anderhalf jaar gingen we terug naar Malang. Mijn moeder was hoofd van het Rode Kruis op Oost-Java en dat was op zich een goede baan waardoor ze haar vaderloze gezin goed kon onderhouden.”

Na de lagere school vertrokken de jongste twee broers, zonder moeder, naar Den Haag en trokken in bij de grootouders van moeders zijde.

“Ik ging naar het 2e VCL, het Vrijzinnig Christelijk Lyceum en deed daar HBS-B. En daarna moest ik eigenlijk wel gaan studeren, vond mijn moeder. Mijn broer studeerde toen al economie maar dat trok me niet zo. En een alpha-wetenschapper was ik ook al niet. Maar ik moest toch iets gaan doen en ben eens gaan denken aan arts, apotheker of tandarts. Arts worden wou ik eigenlijk niet. Dat was lang studeren en hard werken en bovendien moest je er dan vaak 's nachts uit. En een apotheker moest zwaar investeren en dat vond ik ook al niet zo aantrekkelijk. Dus werd het tandheelkunde in Utrecht.”

“In het eerste jaar ben ik op kamers gegaan en ik heb niet een echt frivool studentenleven geleid. Ik was eigenlijk een braaf jongetje. Maar ik had ook niet zo veel tijd voor gekke dingen. Ik moest hard studeren. Ik ben keurig op tijd afgestudeerd. Nooit gezakt voor een tentamen.”

Op 23-jarige leeftijd stond Maarten dus op straat, als vers afgestudeerde tandarts. De dienstplicht kondigde zich aan.

“Ik heb toen dienst geweigerd. Gewoon op pacifistische gewetensbezwaren. Je neemt geen wapens op tegen een ander. Niet dat ik zo politiek actief was. Dat was ik namelijk niet. Ik was wel politiek bewust, meer VVD dan links.”

“Ik heb een bezwaarschrift geschreven en moest toen voor een commissie verschijnen om het uit te leggen en daarna werd ik erkend als dienstweigeraar. Toen moest ik natuurlijk vervangende dienst doen en werd geplaatst als tandarts in Dronten. Ik had daar geen enkele invloed op en ik stond ook niet te juichen. Maar eigenlijk vond ik het ook wel best. Ik maakte me er niet zo druk om.”

“Ik heb toen eerst twee weken in Lelystad-Haven gezeten, daar zat Herman Bekius toen ook al, ook als dienstweigeraar. Die periode van vervangende dienstplicht ging min of meer ongemerkt over in een vaste aanstelling als tandarts en we gingen samen in 1962 naar Dronten.”

Er ontstond toen in het prille Dronten een soort medische barak, waar niet alleen Maarten van Dijk zijn praktijk had, maar ook de artsen Herman Bekius en Johan de Jongh. Die barak stond in de buurt waar nu de christengemeenschap Shekinah zit, in de laatst overgebleven barak uit die tijd.

De praktijk werd ingericht met oude spullen, waaronder een zogeheten langzame boor.

Die medische barak vormde min of meer de grondslag voor wat later het medisch centrum Dronten zou worden. In het rapport van Tunkler & Wassink werd omschreven hoe de gezondheidszorg in Dronten georganiseerd zou moeten worden. Er zou een gebouw moeten komen voor medische specialisten, maar ook huisartsen zouden er een plaats moeten vinden. Een soort polikliniek.

Het gebouw werd gebouwd door het Openbaar Lichaam Zuidelijke IJsselmeerpolders, kortweg OL ZIJF genoemd. Dat Openbaar Lichaam vormde het bestuur over het gebied dat immers nog niet provinciaal of gemeentelijk was ingedeeld.

“Uiteindelijk kwamen die specialisten er niet. Maar wel drie huisartsen, een apotheek, een tandarts, het consultatiebureau en een fysiotherapeut. Dat consultatiebureau werd gerund door de vrouwen van de artsen.

Wij huurden ruimte in dat gebouw en richtten op eigen kosten onze praktijken in. We waren toen gewoon zelfstandig medicus.”

“Het medisch centrum had een directeur, ene Van Urk, en een administrateur die Van Nunspeet heette. Later werd Six Dijkstra directeur. Die man ging over de aanschaf van de ambulance en dat moest volgens hem geen Mercedes worden maar een Volkswagen. Blijkt die man later zelf voordelig een Volkswagen personenauto aangeschaft te hebben, maar ik weet niet of daar een duidelijk verband tussen zat.”

“Er was ook een ziekenbroeder, ene Van der Wielen. Die ging regelmatig met de ambulance kroketten halen in Kampen en daar keek eigenlijk niemand raar van op.”

In 1964 trouwde Maarten met Else, die hij nog kende uit het kerkelijk leven in Den Haag.

“Else vond het maar een troosteloze bedoening daar in Dronten. De eerste winter woonden we op een camping in Elburg, vlakbij de brug. Daar zaten we in zo'n huisje. Pas in 1965 konden we in een woning aan de Lijzijde.”

“We hadden het niet erg druk in die eerste jaren. Maar we waren ook niet echt actief bezig met wat die andere pioniers wel deden: het opbouwen van een samenleving. We bemoeiden ons daar niet zo mee. Ik was wel lid van de schaakclub, maar die heb ik niet helpen oprichten. Ik had mijn praktijk en Else had de kinderen en dat was voldoende voor ons.”

“In die tijd ging ik ook de scholen langs, als schooltandarts. Dan kwam er zo'n bus op het schoolplein en controleerde ik de gebitten van de schoolkinderen. Dat is later allemaal afgeschaft.”

In zijn latere jaren ging Maarten zich wel met de Drontense gang van zaken bemoeien, maar dan meer als actievoerder. Het brave jongetje werd een rebel.

“Dat was een groeiproces, dat eigenlijk al begon met dienstweigeren. Onrechtvaardige zaken moeten worden aangepakt. Daarom keerde ik mij tegen de lokale omroep, de Vlod, omdat die naar mijn idee te veel subsidie kreeg en vooral omdat die subsidie steeds maar werd toegekend op valse argumenten. De gemeenteraad stelde zelf eisen aan kijkdichtheid en ledenaantal, maar toen dat niet gehaald werd bleef de subsidie toch gehandhaafd. Daar had de raad de rug recht moeten houden maar dat deden ze niet en daarom ben ik er tegen in actie gekomen. Ik was er van overtuigd dat de meerderheid van de bevolking die omroep helemaal niet wilde, en zeker niet gezien de manier waarop er zoveel subsidie naar toe ging. Ik deed daar onderzoek naar en hield enquetes. Daar heb ik me over laten adviseren door deskundigen en het waren wel degelijk representatieve enquetes. Dat deed ik niet helemaal alleen, ik had een groepje mensen om me heen verzameld dat al gauw de Werkgroep Van Dijk ging heten.”

“Later heb ik ook nog geageerd tegen de komst van een hele grote kippenfarm, de Poultry Training Farm. Die is er overigens nooit gekomen.”

“Zuid-Afrika had ook mijn aandacht. Ik vond dat er een volkomen verkeerd beeld geschetst werd van de werkelijke situatie daar. In de pers las je nooit iets over de moordpartijen die het ANC beging. Dat er door het ANC mensen levend werden verbrand door ze een brandende autoband om de nek te doen. En alleen maar omdat ze niet pro-ANC waren. Dat las je niet in de Nederlandse kranten.”

“Dat strijdbaar zijn staat misschien wel in tegenstelling tot hoe ik me verder opstelde. Ik bemoeide me niet met de samenleving toen. Dat werd me trouwens ook niet gevraagd. En misschien was het ook wel een vorm van verlegenheid. Ik had wel een mening, maar was ook terughoudend.”

Maarten werkt nog steeds, ondanks zijn 72 jaren.

“Gewoon omdat het leuk is. En ook tegen de verveling, nu ik alleen thuis ben. En actievoeren doe ik niet meer. Dat is een soort van berusting. Het leven kan niet zonder compromissen. Sadder en wiser? Ja, misschien wel.”

“Maar ik voel me wel een Drontenaar, omdat ik me betrokken voel met Dronten.”